

Motion till riksdagen 2019/20:3362

av Johan Pehrson m.fl. (L)

Liberal utrikes- och biståndspolitik för en demokratisk utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges utrikespolitik ska ha demokrati som övergripande mål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte får vika sig av bekvämlighetskäl i utrikespolitiken när demokrati och mänskliga rättigheter kränks samt tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska ambassader i diktaturer bör bli frizoner för demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör arbeta för att utesluta diktaturer ur FN:s råd för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att inrätta skarpare motprestationskrav för att erhålla svenskt utvecklingsbistånd och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för sina kontakter utomlands ska stärka arbetet för kvinnors och hbtq-personers rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Demokrati ska vara Sveriges övergripande mål i utrikespolitiken

Målet för en liberal utrikespolitik är att främja demokrati. Öppna demokratiska samhällen är en förutsättning för att skapa och garantera frihet för den enskilde individen. Fria val, grundlagsfästa individuella rättigheter, en rättsstat, marknadsekonomi, privat

ägande och oberoende medier är alla nödvändiga beståndsdelar för att skapa ett gott samhälle.

Vi liberaler ser med djup oro på en utveckling i världen där länder väljer motsatt väg. Den våg av demokratisering som under 1980- och 90-talen svepte över först Latinamerika, därefter Öst- och Centraleuropa och sedan delar av Afrika har ersatts av en utveckling åt motsatt håll. Globalt rullas de demokratiska framstegen tillbaka, något som inte motsäger att det också finns enskilda länder där det finns en hoppningivande utveckling från auktoritärt styre till demokrati.

Lärdomarna från vår egen europeiska kontinent är mycket viktiga. Efter århundraden av krig och förföljelser inleddes en era av samarbete och demokrati i Europa efter andra världskrigets slut. Efter att Sydeuropa och Östeuropa frigjort sig från fascismens och kommunismens bojor omfattar EU-samarbetet nästan 30 länder i dag. Det är ett av världens största demokratiska områden och en av världens största fria marknader.

Med växande ekonomisk styrka bygger Kina upp sitt inflytande och ökar sina maktanspråk. Trots att Kina har utvecklats till ett medelinkomstland och är en global ekonomisk jätte kan landet fortfarande utnyttja sin status som utvecklingsland grundat i äldre avtal inom både t.ex. internationella investeringsbanker och postväsendet på ett sätt som i dag framstår som oacceptabelt. När världens ekonomiska tyngdpunkt förskjuts till världens största diktatur förändras den globala maktbalansen i grunden.

Slutsatsen för liberaler och demokrater kan inte bli att ge efter, utan tvärtom att vi behöver öka ansträngningarna för att hävda demokratin och dess universella värden. Den liberala utrikespolitiken handlar om att stärka de krafter som i olika länder står emot den auktoritära maktens anspråk och hävdar den enskilda människans frihet och värdighet. Det kämpande ryska civilsamhället förtjänar vårt stöd. Sverige ska bidra konstruktivt till en fredlig demokratisk regimförändring i Venezuela och ett avhjälpande av den katastrofala humanitära situationen i landet. De modiga oppositionella som protesterar mot kvinnoförtryck och bristen på yttrandefrihet i Iran ska ha hjälp. Och ingen enskild förändring skulle betyda lika mycket för friheten i världen som om Kina skulle utvecklas i demokratisk riktning.

Demokrati i samtliga internationella kontakter

Sverige är ett litet men inflytelserikt land. Vi har begränsade resurser men avsätter en stor del av vår budget till bistånd och har samtidigt goda diplomatiska verktyg att påverka andra länder och organisationer. Dessa måste vi använda på ett så effektivt sätt som möjligt.

I kontakt med diktaturer måste diskussioner alltid föras om demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige måste i sina kontakter med andra länder markera mot auktoritära tendenser och kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter, och ska självklart också vara berett att kritisera demokratiska länder i de fall då dessa bryter mot mänskliga rättigheter. För att uppnå förändring ska Sverige samverka med andra demokratiska aktörer, såväl länder som aktörer i civilsamhället.

Sverige bör inte heller känna rädsla för att etikettera diktaturer. Regeringen har inte velat kalla Kina för vad det är, en diktatur. Sveriges utrikespolitik måste bli konsekvent och ha demokrati som övergripande mål.

Frihandel har lagt grunden till den välståndsutveckling som har lyft hundratals miljoner människor ur fattigdom. EU:s och därmed Sveriges handelspolitik kan också, rätt utformad, vara en viktig drivkraft för demokrati. Många av framtidens globala

utmaningar kommer att handla om värderingar. EU har en unik möjlighet att påverka sin omvärld genom bland annat de villkor som ställs i frihandelsavtal. Där ska diskussioner kring mänskliga rättigheter och demokrati alltid vara centrala. Fortsatta partnerskap med länder i Afrika ska främja handel, hållbar utveckling och arbete för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. För EU:s grannländer i öst, med undantag för Ryssland, krävs ett långsiktigt samarbete där EU genom omfattande frihandelsavtal kan skapa ytterligare incitament till viktiga steg mot demokrati.

Vidare bör svenska ambassader tydligare prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Våra ambassader i icke-demokratiska länder ska ha en särskild uppgift att stötta den demokratiska oppositionen på plats, och vi bör även sätta tryck på de olika EU-delegationerna världen över att agera på samma sätt. EU måste vara ett demokratiskt föredöme.

Förenta nationerna och EU

Det ska införas ett demokratikrav för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Det är orimligt att några av världens värsta diktaturer ska diktera FN:s arbete för mänskliga rättigheter. Om MR-rådet fortsätter att fungera som nu dräneras institutionen på legitimitet.

EU måste rakryggt stå fast vid de värderingar som har byggt Europa starkt: demokrati, rättsstat, respekt för mänskliga rättigheter, fri rörlighet och öppenhet mot omvärlden. Det innebär att mekanismerna för att bevaka efterlevnaden av demokratiska principer i EU:s medlemsländer måste förbättras. Men det innebär också att EU som aktör i världspolitiken har en avgörande roll att spela för att stärka förutsättningarna för en demokratisk utveckling globalt. EU och dess medlemsländer är världens största biståndsgivare och är en humanitär och demokratisk stormakt. Trots det använder inte EU sin fulla potential. Inom utrikesfrågor krävs det att samtliga medlemsländer är överens, vilket urholkar organisationens förmåga att införa skärpta sanktioner mot exempelvis Ryssland. Genom att ändra förfarandet, så att ett enstaka land inte längre ska kunna hindra EU från att agera vid exempelvis grova kränkningar av mänskliga rättigheter i ett land utanför unionen, skulle EU kunna påverka än mer. Detta redovisas närmare i vår EU-motion.

Liberal biståndspolitik

Strävan efter demokrati genom utvecklingsbistånd

Liberalerna var det parti som tidigast tog ställning för att Sverige ska avsätta 1 procent av bruttonationalinkomsten till bistånd. Det var också när Liberalerna satt i regeringsställning som målet uppnåddes första gången, och varje gång Liberalerna har medverkat i en regering därefter har enprocentsmålet respekterats. Det är också en viktig punkt i januariavtalet mellan Liberalerna, Centerpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet att biståndet ska uppgå till 1 procent av BNI under hela mandatperioden.

Genom det svenska utvecklingsbiståndet kan Sverige ställa krav på mottagare att arbeta för demokratiska reformer. Liberalerna tror på en solidarisk biståndspolitik men med stärkt ansvarsutkrävande och höga motprestationskrav. Det innebär att Liberalerna

anser att Sverige inte bör finansiera diktaturer med utvecklingsbistånd. Genom principen mer-för-mer ska länder som vill genomföra demokratiska reformer kunna få ökat stöd i strävan efter att bygga ett bättre och friare samhälle. Sverige ska vara en ambitiös aktör för att stödja oberoende organisationer och civilsamhällen som arbetar för demokratiska reformer. De resurser som Sverige avsätter i utvecklingsbistånd kan innebära skillnaden mellan liv eller död, frihet eller ofrihet och demokrati eller diktatur. Mot den bakgrunden ska också biståndet granskas och utvärderas så att det bidrar till nytta, utveckling och effektivitet. Det är mot den bakgrunden som Liberalerna, genom januariavtalet, för en dialog med regeringen kring hur demokratibiståndet kan utvecklas och fokuseras och hur demokrati kan få en större roll i Sveriges biståndsarbete.

För att demokratibistånd ska kunna göra skillnad krävs att demokrati och rättigheter konkretiseras. För liberaler handlar det om att stödja institutioner, processer och aktörer som bidrar till att stärka mänskliga fri- och rättigheter, fria val, oberoende medier, rättsstatlighet, skydd för minoriteter, jämställdhet, hbtq-rättigheter, sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter, pressfrihet och givetvis fred. Men det förutsätter att mottagaren av sådant stöd själv har en uttrycklig vilja att verka för stärkta rättigheter och demokratiska reformer. Det är omöjligt att bygga demokrati om det inte finns demokrater. Att ge bistånd till auktoritära och korrupta regimer och hoppas att dessa ska agera för frihet leder till att svenska skattemedel tvärtom bidrar till att skärpa förtrycket och försvaga möjligheterna till en demokratisering. Detta vill inte Liberalerna bidra till.

Humanitärt bistånd

Över 65 miljoner människor är på flykt i världen. Hela 28 miljoner av dessa är barn. Under förra året dog 130 barn varje dag, endast i Jemen. Vi som lever i den fredliga och fria delen av världen måste arbeta för att hjälpa våra medmänniskor globalt. Humanitärt bistånd har som mål att rädda liv, lindra nöd och upprätta värdighet för människor som drabbas i olika katastrofsituationer. Enligt Sida har det aldrig tidigare funnits ett så stort behov av humanitärt stöd som nu. Samtidigt är den humanitära nödhjälpen, inte minst FN:s institutioner inom detta område, kroniskt underfinansierade. År efter år förmår inte världssamfundets medlemmar att finansiera appellerna om nödhjälp. Sverige är en av de största givarna, men vi är samtidigt ett litet land. Fler länder måste ställa upp för att finansiera den humanitära nödhjälpen. För Liberalerna är det självklart att Sverige ska vara en aktiv och ambitiös givare av humanitärt bistånd till människor i akut nöd.

Klimatbistånd

Klimatförändringarna leder till ökade behov av ekonomiskt stöd. Det handlar om hjälp till klimatomställning, men också om akut hjälp till områden som är drabbade av inte minst naturkatastrofer. Sverige och EU ska öka klimatambitionerna. Genom klimatbistånd kan vi skapa incitament för återvinning, rent vatten och minskade koldioxidutsläpp. Genom handelsavtal kan vi förmå länder att ta större klimatansvar, och genom att fördjupa samarbetet inom EU kan vi gemensamt ställa tuffare internationella krav på länder att minska sina utsläpp.

Jämställdhet och hbtq-frågor i utrikes- och biståndspolitiken

Demokrati och jämställdhet är oskiljbara. Sverige ska föra en feministisk utrikespolitik. Liberalerna har en lång tradition av att driva jämställdhetsfrågorna i utrikespolitiken. En feministisk utrikespolitik bör ta sin form i två konkreta utrikes- och säkerhetspolitiska linjer.

För det första måste Sverige ännu tydligare än i dag verka för att kvinnor och flickor världen över ska åtnjuta sina mänskliga rättigheter, inklusive rätten till sin egen kropp. Sveriges politik för mänskliga rättigheter ska prioritera kvinnors och flickors friheter, rättigheter och möjligheter.

På samma sätt ska detta även framöver genomsyra svensk biståndspolitik och behållas som ett av de genomgripande perspektiven. Det är viktigt att varje människa, man som kvinna, själv får möjlighet att definiera sin könsidentitet. Ett tydligt hbtq-perspektiv måste därför också inkluderas i bistånds- och utrikespolitiken.

I humanitära insatser är tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter, såsom preventivmedel och abort, i stort sett aldrig inkluderade. Kvinnor som har utsatts för sexuellt våld eller förvägrats preventivmedel, eller vars levnadsförhållanden radikalt har förändrats, ges inte möjlighet att avsluta oönskade graviditeter. Sverige bör se detta som en självklar del av humanitärt bistånd, liksom annan medicinsk vård som inte kan anstå, och snarast möjliggöra kvinnors rätt till självbestämmande i de insatser man bidrar till.

En större del av svenskt bistånd måste användas för att säkra flickors skolgång. Rätten till utbildning är en mänsklig – inte manlig – rättighet. Det är mer förödande att hindra flickor än pojkar från att utbilda sig och arbeta, eftersom barnäktenskap och graviditet är oåterkalleliga livshändelser som påverkar även nästa generation. Att utrota kvinnlig analfabetism är därför en oslagbar investering för utveckling och tillväxt.

Kvinnors rättigheter betraktas alltför ofta som förhandlingsbara, något man kan ta itu med när resten av landets problem har lösts. Det är oacceptabelt. Sverige måste tydligt deklarerat för samtliga biståndspartner att program som inte syftar till att hjälpa hela befolkningen är oacceptabla. Det betyder inte att alla program ska rikta sig specifikt till kvinnor, men samtliga program ska bidra till förbättring av kvinnors situation. Med hjälp av könsuppdelad statistik, där effekterna redovisas, kan vi få en tydligare bild av till vilken del av befolkningen stödet faktiskt går.

Unicef beräknar att en av sju flickor mellan 15 och 19 år är gifta. En viktig feministisk uppgift är att verka för att fler länder sätter en åldersgräns för äktenskap och arbetar mer aktivt för att existerande lagar implementeras. Ett sätt att påverka är att villkora svenskt bistånd utifrån reformvillighet till länder där barnäktenskap är vanligt. Ingen ska behöva bli mamma under sin egen barndom och alla ska ha rätt och möjlighet till fria, lagliga och säkra aborter.

Arbetet mot trafficking och sexslaveri måste drivas globalt. Vi måste fokusera mer på efterfrågan. Det som primärt upprätthåller människohandel och prostitution är att sexköpare efterfrågar sexuella tjänster.

Kvinnors kroppar blir måltavlor när terrorgrupper och statliga arméer använder massvåldtäkter som vapen. Med kraft ska Sverige arbeta för att stoppa sexuellt våld i väpnade konflikter samt för att straffriheten för sådana och andra brott mot kvinnor och flickor avskaffas. Det kommer att krävas fler internationella insatser för att skydda kvinnor, men också att deltagande personal utbildas i genuskunskap, framför allt säkerhetsrådsresolutionerna 1325 och 1820.

Sverige ska särskilt arbeta för att stärka kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal. Vi bör som land även ta initiativ till en FN-resolution med fokus på kvinnors möjligheter att erhålla politisk makt. Den bör särskilt behandla kvinnors roll både i konstitutionsbyggande och demokratiseringsprocesser, och kvinnorepresentationen i såväl nationella parlament och regeringar som lokala politiska församlingar.

Det är viktigt att Sverige i vårt utvecklingsamarbete driver på i frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller inte minst sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR-frågor, inklusive rätten till fri abort.

Samtidigt som ett antal länder har en positiv utveckling avseende hbtq-personers rättigheter finns en oroande utveckling i många länder också i vårt närområde, bland annat i Ryssland. De lagar som i många länder förbjuder opinionsbildning i hbtq-frågor, eller hindrar hbtq-organisationer från att arbeta, utgör allvarliga inskränkningar i yttrandefriheten och föreningsfriheten. Allt detta visar att arbetet för hbtq-personers rättigheter måste vara en integrerad del av Sveriges arbete internationellt för mänskliga rättigheter i stort.

Sverige är ett av de länder som tydligast lyfter fram hbtq-personers rättigheter i utrikespolitiken och det internationella biståndet. Eftersom frågorna är kontroversiella i många länder är Sveriges engagemang särskilt betydelsefullt. Mänskliga rättigheter för hbtq-personer och arbete för att motverka diskriminering av hbtq-personer har de senaste åren i ökad utsträckning inbegripits i de svenska samarbetsstrategierna på biståndsområdet. Sidans finansiering till direkta insatser har också ökat. Vi anser att stöd till arbete för hbtq-personers mänskliga rättigheter ska vara en självklar del av demokratibiståndet.

Johan Pehrson (L)

Maria Nilsson (L)

Tina Acketoft (L)

Gulan Avci (L)

Juno Blom (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Fredrik Malm (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)

Lina Nordquist (L)

Maria Arnholm (L)

Jan Björklund (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Christer Nylander (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)